

FRAMTIDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 2/2006 rd

Berättelse om regeringens åtgärder under år 2005

Till grundlagsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 5 april 2006 en berättelse om regeringens åtgärder under år 2005 (B 4/2006 rd) till grundlagsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att framtidsutskottet ska lämna utlåtande i ärendet till grundlagsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialmedarbetare Markku Harrinvirta, statsrådets kansli
- programdirektör Markus Sovala och överinspektör Tero Kuitunen, handels- och industriministeriet
- konsultativ tjänsteman Ralf Ekebon, specialmedarbetare Pentti Itkonen och regeringssekreterare Päivi Salo, social- och hälsovårdsministeriet
- dataadministrationschef Markku Kiiski, Folkpensionsanstalten.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Uttalanden som kan strykas

Utskottet anser att de åtgärder som vidtagits med anledning av följande uttalanden och redogjorts för i berättelsen är tillräckliga eller uttalandena i övrigt har blivit obehövliga:

— *Stärkande av framtidspolitiken och framtidsprogrammet* SRR 4/2001 rd, RSk 34/2002 rd, uttalandena 39 och 40 (s. 131—132)

— *Utveckling av regionerna, tillgodoseende av de språkliga rättigheterna* SRR 4/2001 rd, RSk 34/2002 rd, uttalande 29 (s. 151—152)

— *Höjning av kompetensnivån* SRR 4/2001 rd, RSk 34/2002 rd, uttalandena 7, 9 och 10 (s. 199—201)

— *Smidigare anpassning av arbete och fritid* SRR 3/1997 rd, FrUU 2/2005 rd, uttalande 3 (s. 278—279)

— *Minskande av arbetsrelaterade sjukdomar och förtida pensionering* SRR 4/2001 rd, RSk 34/2002 rd, FrUU 2/2005 rd, uttalande 12 (s. 283—285)

— *Arbetsproduktivitet och arbetsplatsutveckling* SRR 4/2001 rd, RSk 34/2002 rd, FrUU 2/2005 rd, uttalande 15 (s. 286—287)

Informationssamhället

SRR 4/2001 rd, RSk 34/2002 rd

Framtidsutskottets utlåtande gäller informationssamhället och speciellt de elektroniska tjänsterna.

Effektivitet som garanti för framgång. När framtidsutskottet behandlade regeringens framtidsredogörelse (SRR 8/2004 rd, FrUB 1/2005 rd) betonade utskottet att Finlands framgång i framtiden kommer att bygga på effektivitet och produktivitet. På lång sikt förklaras den internationellt sett snabba ekonomiska uppgången i det självständiga Finland av att produktiviteten ökat. Nationalprodukten per invånare har blivit 14 gånger större på hundra år just tack vare produktiviteten. Varje generation har fördubblat realinkomsten per invånare.

Information, teknologi och innovationer har alltid varit viktiga. I informationssamhället med global ekonomi blir det allt viktigare att den nya teknologin kan användas som redskap för att höja levnadsstandarden och livskvaliteten. Utöver teknik förutsätts också sociala innovationer. Man måste också se till att medborgarna bidrar till att bygga upp samhället.

Ledningen vid övergången till informationssamhället. Då regeringen har gjort det framtidspolitiska valet att snabbt men noga förberedd övergå till nästa skede i informationssamhället, måste ledningen fungera bra. Rådet för informationssamhället har utfört ett förtjänstfullt arbete under ledning av statsministern.

Finland har nått framgång i utvecklingen av teknologin. Däremot har utvecklingen av informationssamhället saknat en målinriktad ledning. För att informationstekniken effektivt ska kunna tas i bruk förutsätts att samhällsstrukturen reformeras under målinriktad ledning.

En rationalisering av verksamhetsmetoderna som utgångspunkt för digitaliseringen. Utskottet anser det vara livsviktigt att man inte nöjer sig med att bara göra om gamla funktioner i elektronisk form. Detta leder i många fall till dålig förvaltning och service, för vilka man i onödan har satt ut pengar på digitalisering. Även strukturerna, uppgifterna och ofta hela tänkesättet måste förnyas. De beredningsansvariga, också tjänstemännen, måste i den nya konstitutionens anda inta en aktiv roll som utvecklare av statliga uppgifter, arbete och funktioner. De kan lätt

upptäcka möjligheterna till förnyelse också när det gäller att rationalisera system och processer.

Man måste söka nya verksamhetsmetoder. Nya verksamhetsmetoder och ny teknologi som stöd för dem innebär i början att det behövs och måste produceras mer information och kunskap i arbetet, men den nya informations- och kommunikationsteknologin ger samtidigt nya möjligheter.

En delaktig utveckling utgår från tanken att sakkunskapen om tjänsterna finns hos användarna såväl som på utförandenivån. Det är omöjligt att kunna allt som behövs i arbetet. Det sker ständigt förändringar och därför måste man anpassa sig och lära sig nytt. Behovet av personalutbildning kommer att vara stort.

I framtiden kommer också social- och hälsovårdstjänsterna antagligen att bli klart mer lösgjorda från tid och rum. Elektroniska tjänster väntas vara tillgängliga när och var som helst och den som tillhandahåller dem kan vara var som helst. Troligen kommer också gränsen mellan arbete och fritid att bli oklar. Man måste vara beredd på att digitaliseringen för med sig sådana här utvecklingsfenomen och problem.

Möjligheterna att utveckla informationshanteringen är goda, speciellt inom social- och hälsovårdssektorn. Olika aktörers datasystem är inte kompatibla. Också enheterna har liknande problem, t.ex. ett sjukhus kan ha 100 olika stora och små datasystem som inte är sinsemellan kompatibla. Allmänt taget blir man tvungen att strömlinjeforma processerna i och med en rätt gjord digitalisering.

Enligt utredning är lagstiftningen så ålderdomlig att den ofta utgjort ett hinder för nya metoder och digitalisering. I förvaltningen krävs traditionella, personliga ansökningar, anhållanden, underskrifter samt olika verifikat och attesteringar. Ett beskrivande exempel är att adressändringar kan göras per telefon, men på webben lyckas det inte utan elektronisk identifikation. Idag är det möjligt att rationalisera och bygga om mekanismerna för verifiering och attestering liksom i beskattningen. En föregripande handläggning, principiell tillit till medborgarna, nyttjande av befintlig information och frivillig myn-

dighetsaktivitet är utgångspunkter för rationaliseringen av många förvaltningsfunktioner.

Helhetsbedömning av digitaliseringens konsekvenser. Utskottet anser att digitaliseringens omfattande konsekvenser — för medborgarna, servicesystemet, processerna i serviceproduktionen, människornas välbefinnande, nationalekonomin — bör bedömas och beslutas om med kontroll över helheten.

Bra rutiner och försök. Utskottet anser att det är nyttigt att tillämpa fungerande modeller som utarbetats i Finland såväl som på andra håll i världen. Trots att förvaltningskulturerna är olika har myndigheterna liknande uppgifter och problem. Reformerna kan först göras på försök. På så sätt kan onödigt motstånd undvikas och uppkomna fel flexibelt rättas till.

Viktiga e-tjänster. Skatteförvaltningen och FPA är på många sätt de viktigaste ställena där man kan uträtta ärenden elektroniskt. Varje finländare behöver dessa myndigheters tjänster, som är centrala i samhället, många gånger om året. Med tanke på statens uppgifter måste beskattningssystemet vara tillförlitligt och rättvist såväl som fungerande och effektivt. För medborgarna är det också viktigt att beskattningsförfarandet är enkelt och lätt. De förvaltningstjänster som är närmast och vanligast för medborgarna sköts via FPA. Hur digitaliseringen lyckas i dessa institutioner är också avgörande för i vilken omfattning som myndigheterna de närmaste åren då de stora åldersklasserna går i pension kommer att kunna flytta över arbetskraft från rutinuppgifter t.ex. till kundbetjäning inom hälsovården och människonära äldreomsorg.

Framtidsutskottet vill fästa uppmärksamhet vid att digitaliseringen av skatteförvaltningens och FPA:s funktioner har gått framåt med mycket olika effektivitet, fart och metod. Skatteförvaltningen har lyckats förnya sina interna funktioner, höja förtroendet och åstadkomma produktivitetsnytta med hjälp av teknologin. Däremot är digitaliseringen av FPA:s funktioner bekymmersamt försenad (målet eFPA 2010) ur kundernas synvinkel.

E-journal. I sitt debattinitiativ om hälsovårdens framtid (7.4.2006) tog framtidsutskottet upp frågan om en elektronisk patientjournal i form av en mer omfattande hälsorapport. Enligt utskottets ståndpunkt bör varje finländare ha en personlig e-journal, som personen själv eller hans/hennes ombud kan öppna var som helst åtminstone i Finland. Den del av journalen som personen själv kan tillgå bör vara lätt att använda t.ex. med hjälp av hälsokort, sifferkod eller eventuellt biometriskt kännetecken. Vid sidan av behandlingar och deras effekter bör journalen innehålla uppföljningsuppgifter om personens hälsa och faktorer som påverkar den. För att informationen inte ska hamna i fel händer kan en del av journalen enligt personens önskemål öppnas endast tillsammans med någon i vårdteamet.

Regeringen har handlingskraftigt startat ett projekt och har mycket riktigt placerat ärendet på den riksomfattande nivån. Det finns dock en uppenbar risk att det kommer att gå trögt att fullfölja projektet. Även om hälsovårdsenheterna har övergått till en elektronisk patientjournal, har det hittills bara varit fråga om att separata journaler mekaniskt har digitaliserats. Det är ännu långt kvar tills informationen löper och utbyts friktionsfritt och de olika aktörerna (patienter, anhöriga, myndigheter på olika nivåer och områden, apotek, olika serviceproducenter och andra) elektroniskt kommunicerar friktionsfritt, tillförlitligt och snabbt samt i övrigt har anpassat sig till en sådan verksamhetskultur. För att detta mål ska nås behövs yrkeskunskap, strikt styrning, visionär ledning och beslut.

Att uträtta ärenden via internet och mobilteleapparater. Utskottet vill fästa uppmärksamhet vid att man interaktivt använder internet och mobilteleapparater i ganska liten utsträckning för att uträtta ärenden inom social- och hälsovården. Inom den privata sektorn har det redan i fem års tid varit möjligt att via internet beställa och annullera tid till läkare och tandläkare. I sina e-tjänster bör den offentliga sektorn naturligtvis sköta om alla medborgare och se till att nivåstruktureringen inom vården fungerar.

Ett annat exempel på hur digitaliseringen kan underlätta servicen och spara in på läkarbesök och telefonservice är att resultat av laboratorieprov och anvisningar kan förmedlas elektroniskt.

Med stöd av det som sagts ovan anser utskottet det vara behövligt att uttalandena bibehålls och föreslår

att regeringen gör en helhetsbedömning av hindren, dröjsmålen och lösningarna när det gäller digitaliseringen av de of-fentliga tjänsterna och

att regeringen i brådskanie ordning be-reder lagstiftnings- och andra beslut som verkställigheten av en e-journal kräver.

Den befolkningspolitiska framtidsredogörelsen

SRR 8/2004 rd

Utskottet anser det vara ett bra förfarande att regeringen har sammanställt en uppföljningsrapport ministerium för ministerium om hur linjedragningarna i framtidsredogörelsen utfallit år 2005 (Förberedelserna inför förändringarna i be-folkningsstrukturen, Statsrådets kansli, rappor-ter 5/2006).

Helsingfors den 17 maj 2006

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jyrki Katainen /saml
vordf. Kalevi Olin /sd
medl. Mikko Alatalo /cent
Jouni Backman /sd
Mikko Elo /sd (delvis)
Hanna-Leena Hemming /saml
Anne Huotari /vänst
Jyrki Kasvi /gröna

Sekreterare var

utskottsråd Paula Tiihonen
forskare Ulrica Gabrielsson.

Förberedelsestrategin, som nämns i redogörelsen, inbegriper en systematisk uppföljning. Genom den årliga tväradministrativa uppföljningen 1. säkerställs koordineringen av åtgärder på statsrådsnivå, 2. bedöms hur förberedelserna inför förändringen i åldersstrukturen har framskridit och vilken effekt de haft samt 3. fattas nödvändiga beslut om omdirigering av verksamheten samt allokering av resurser.

I uppföljningsrapporten beskrivs huvudsakligen utifrån uppgifter från ministerierna de politiska åtgärder som vidtagits inom de olika förvaltningsområdena i syfte att främja linjedragningarna i framtidsredogörelsen och de linjer som riksdagens framtidsutskott dragit upp. För uppföljningen används dessutom den effektivitetsutvärdering som beretts inför regeringens beslut om strategidokument år 2006.

Utskottet tar ställning till verkställigheten av framtidsredogörelsen senare.

Utlåtande

Framtidsutskottet föreslår

att grundlagsutskottet beaktar det som sagts ovan.

Rauno Kettunen /cent
Suvi Lindén /saml
Simo Rundgren /cent (delvis)
Päivi Räsänen /kd
Esko-Juhani Tennilä /vänst
Marja Tiura /saml (delvis)
Jutta Urpilainen /sd.